

نقش آینده پژوهی در برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور

رقیه خسروی

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش آینده پژوهی در برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور با روش از نوع توصیفی همبستگی انجام شد. جامعه آماری، کلیه معلمان دوره متوسطه شهر ساری در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بوده که مطابق با جدول کرجسی و مورگان، ۲۸۵ نفر به روش نمونه گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این تحقیق جهت گردآوری داده‌ها از روش ترکیبی مطالعه میدانی و کتابخانه ای استفاده شد. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه های آینده پژوهی پارسا و همکاران، (۱۳۹۰) و پرسشنامه محقق ساخته برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها، از روش های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در آمار توصیفی از میانگین و انحراف معیار و در آمار استنباطی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیونی با استفاده از نرم افزار SPSS25 استفاده شد. نتایج نشان داد آینده پژوهی در برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور تاثیر دارد ($P < 0/001$). همچنین یافته های پژوهش نشان داد متغیرهای آینده پژوهی در مجموع ۴۵/۷ درصد برنامه درسی را پیش بینی می کنند.

واژگان کلیدی: آینده پژوهی، برنامه درسی، مدرسه، معلمان.

مقدمه

امروزه استقرار پویا و تداوم مطلوب نظام آموزش و پرورش شدیداً متأثر از چگونگی و کیفیت برنامه ریزی در آن می باشد (جوادی و ضعیفی، ۱۳۹۹). لذا، نظام آموزشی بایداز طریق برنامه های درسی و با ایجاد تحولات ضروری بتواند دانش آموزان را برای انجام وظایف مختلف از قبیل تفسیر، تجزیه و تحلیل، تفکر انتقادی، نتیجه گیری، تعمیم پذیری، پیش بینی، ارائه راه حل، حل خلاقانه مسائل زندگی، قضاوت درباره ایده ها، اظهارنظر، انتخاب و تصمیم گیری آماده نماید (انگانا، ۲۰۱۷). برنامه ریزی درسی در ایران مانند سایر برنامه های آموزش و پرورش، از اموری است که به شکل بسیار متمرکز اداره می شود. به همین دلیل، تشکیلات آموزش و پرورش در استان های کشور نشانه ای که حاکی از عهده دار بودن وظیفه ای در این زمینه باشد، ندارد (کریم زاده و همکاران، ۱۳۹۸). چنین به نظر می رسد که نظام آموزش و پرورش ایران به لحاظ برخورداری از برخی از شرایط خاص، (تنوع امکانات مالی، خرده فرهنگ ها و ...) برنامه ی درسی غیر متمرکز و به تبع آن برنامه ریزی درسی مدرسه محور را می طلبد. آموزش و پرورش یکی از مهمترین حوزه های تأثیرگذار بر تربیت انسان است که سیاست گذاری و برنامه ریزی های آینده نگرانه در این نظام و پیشبینی درست مسایل و چالش های پیش روی تعلیم و تربیت در آن امری لازم و ضروری است (مظاهری، ۱۳۹۶). یکی از راه های اساسی تمرکز زدایی در آموزش و پرورش، نظام مدیریت مدرسه محور است. از جنبه های مهم مدیریت مدرسه محور، برنامه ریزی درسی مدرسه محور است. در برنامه ریزی درسی مدرسه محور، مدیران، معلمان، دانش آموزان ووالدینی که قصد مشارکت دارند، درگیر هستند و در مورد تهیه و انتخاب فعالیت های آموزشی، مواد درسی، متون درسی، تعیین نوع برنامه های جایگزین در مدرسه، تصمیم گیری می کنند. در چنین نظامی معلمان به جای انتقال دهنده دانش، برنامه ریزان برنامه درسی مدارس بوده و دانش آموزان هم به جای مصرف کنندگان دانش، با مشارکت در فرایند برنامه ریزی درسی در تولید دانش و فعالیت های یادگیری نقش فعالی دارند (سلیمانی و حسن پور، ۱۳۹۵). لذا با توجه به اینکه نظام آموزشی وظیفه تربیت نیروهای انسانی را به عهده دارد تا ضمن برخورداری از دانش آینده، توانایی حل مسأله و نوآوری و خلاقیت را داشته باشند و از عهده چالش ها، تقاضاها و نیازهای آینده جامعه برآیند (تابع بردبار و همکاران، ۱۳۹۷). در همین راستا نتایج پژوهش رضوانیان و همکاران (۱۴۰۱) با عنوان بررسی نقش برنامه ریزی درسی مدرسه محور در برنامه های درسی ایران نشان داد که برنامه ریزی درسی مدرسه محور خط مشی واگذاری اختیار به مدارس و مشارکت دادن در تصمیم گیری های مدرسه است. خسروی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان جایگاه برنامه درسی مدرسه محور در برنامه های درسی هزاره سوم به این نتیجه دست یافتند که که برنامه درسی متمرکز دارای چالش هایی است و به دلیل تفاوت اقلیم و شرایط جغرافیایی کشور ایران و تفاوت های فردی دانش آموزان و سبک های مختلف یادگیری، بحث "مدرسه محور" مقوله ای است که در پاسخ به این نارسایی ها و مسائل ناشی از برنامه ریزی درسی متمرکز به منصفه ظهور رسیده است. ویلیامسون^۲ (۲۰۱۹)، پژوهشی تحت عنوان دانش آینده پژوهی و برنامه درسی که در مدارس عصر دیجیتال آلمان انجام داده اند. یافته ها حاکی از آن است که انواع دانش پژوهی و روش های یادگیری که در یادگیری غیررسمی خارج از مدرسه وجود دارد، ارد، برای یادگیری چگونگی تبدیل به یک نوع یادگیری مدرن، دارای اهمیت بسزایی است. متیو^۳ و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهشی با موضوع نشان داد آموزش مثبت مدرسه محور برنامه هایی شواهد محور را در برمی گیرد که منجر به بهبود بهزیستی و سلامت ذهنی دانش آموزان در سطح مدرسه می شود. با عنایت به نتایج پژوهش ها یکی از اساسی ترین وظایف هر نظام تربیتی ارایه تصویری روشن از انسان مطلوب است و گویاترین شاهد بر ضرورت وجود یک نظام آموزشی، توجه به آینده ها است. آموزش و پرورش پیش دبستانی تا دانشگاه ضرورتاً بایستی آینده مدار باشد زیرا کارکرد آن در

¹. Ngang

². Williamson

³. Mathew

واقع تجهیز دانش آموزان و دانشجویان به دانش و مهارت های لازم برای مشارکت موثر در جامعه چه در زمان حال و چه در زمان آینده است. تا وقتی که برنامه های درسی براساس مطالعات آینده نگرا نه تهیه و تدوین نشوند، نظام آموزشی نخواهد توانست مشکلات و مسایل جامعه را حل نماید. برنامه درسی آینده نگر در تلاش است تا براساس آینده نگری و تحلیل شرایط آینده، افق های آینده را ترسیم کند، فرصت ها را به طور عمیق تر ارزیابی کند، موانع را بهتر درک کند تا بتواند در تدوین راهبردها و خط مشی های لازم، منطقی تر و سنجیده تر گام بردارد. برنامه درسی آینده نگر می تواند ضمن حفظ پویایی خود، افرادی خلاق و نوآور و انعطاف پذیر تربیت کند. از طرفی مدرسه محوری بارزترین نوع تمرکززدایی آموزشی است و ساختار آن بر اساس میزان قدرت تصمیم گیری واگذار شده به مدارس، تغییر می کند. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه آینده پژوهی با برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور انجام شد.

روش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی؛ از نظر ماهیت، توصیفی و از نظر روش تحقیق، همبستگی می باشد. جامعه آماری مورد مطالعه، کلیه معلمان دوره متوسطه شهر ساری که در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ مشغول به کار بودند؛ در نظر گرفته شد. با توجه به جامعه آماری، با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۲۸۵ نفر به روش تصادفی ساده بعنوان نمونه مورد پژوهش انتخاب شد. ملاک های ورود نمونه به پژوهش رضایت و علاقه مندی فرد برای شرکت پژوهش و همچنین ملاک خروج نیز عدم تمایل به ادامه شرکت در پژوهش بود.

ابزار گردآوری داده ها

الف. پرسشنامه آینده پژوهی: این پرسشنامه توسط پارسا و همکاران، (۱۳۹۰) طراحی شده است. این مقیاس دارای ۴۵ سوال پنج گزینه ای است که طریقه نمره گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت پنج درجه ای است که گزینه های آن از کاملا مخالفم=۱ تا کاملا موافقم=۵ رتبه بندی شده است به طوری که نمره ۱ نشان دهنده کمترین میزان و نمره ۵ بازگوکننده بیشترین میزان است. این مقیاس مشتمل بر چهار خرده مقیاس (درک مفهومی ۱-۸؛ توانایی محاسبات ۹-۲۲؛ روش شناسی ۲۳-۳۴؛ روحیه آینده نگری ۳۵-۴۵) می باشد که هر کدام از این ابعاد با تعدادی سوال مشخص شده اند. پایایی این با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۹ برای هر یک از مولفه ها محاسبه شده است.

ب. پرسشنامه برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور: پرسشنامه برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور دارای ۲۲ سوال بوده که توسط محقق با مطالعات مبانی نظری و پرسشنامه های استاندارد مرتبط با متغیرهای پژوهش طراحی و ساخته شده است و دارای ۴ مولفه ای (سازماندهی آموزش سوالات ۱-۴؛ ساختار فیزیکی سوالات ۵ تا ۱۰؛ ساختار سازمانی سوالات ۱۱ تا ۱۶ و ارزیابی عملکرد سوالات ۱۷ تا ۲۲) می باشد و بر اساس طیف لیکرت (از بسیار ضعیف تا بسیار خوب) نمره گذاری شده است. پایایی این با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۸ برای هر یک از مولفه ها محاسبه شده است.

به منظور بررسی پایایی ابزار اندازه گیری، از آماره آلفای کرونباخ استفاده شده است. بنابراین پرسشنامه ها در بین یک پیش نمونه ۳۰ تایی از افراد توزیع گردید و سپس براساس آن، مقدار آلفای کرونباخ محاسبه شد. تمامی مقادیر آماره آلفا در تمام متغیرها بالاتر از ۷ صدم می باشند که نشان دهنده بالا بودن مقدار آلفا در متغیرهای مذکور است. برای تجزیه و تحلیل داده ها، از دو روش آماری شامل: آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. در آمار توصیفی از ابزارهایی مانند: میانگین، واریانس، انحراف معیار و در آمار استنباطی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیونی با استفاده از نرم افزار SPSS25 استفاده شد.

یافته ها

بر اساس ویژگی های جمعیت شناختی نمونه آماری از نظر جنسیت ۱۳۵ نفر زن و ۱۵۰ نفر بوده و سابقه خدمت اکثر افراد مورد بررسی (۶۸/۸٪) بین ۱۰ تا ۲۰ سال و کمترین آنها (۱۴/۷٪) زیر ۱۰ سال است.

جدول ۱. آزمون کولموگروف- اسمیرنوف یک نمونه ای برای شاخص های پژوهش

شاخص	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
آینده پژوهشی	۰/۱۰۸	۰/۱۲۹	نرمال است
برنامه درسی	۰/۰۹۲	۰/۱۴۵	نرمال است

جدول ۲. نتایج آزمون همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	سازماندهی محتوای آموزشی	ساختار فیزیکی	ساختار سازمانی	ارزیابی عملکرد	برنامه درسی
درک مفهومی	۰/۴۶۱**	۰/۳۴۴**	۰/۵۱۰**	۰/۴۷۷**	۰/۳۳۳**
توانایی محاسبات	۰/۱۹۳*	۰/۴۵۸**	۰/۱۷۹**	۰/۱۰۶*	۰/۲۵۶**
روش شناسی	۰/۷۴۵**	۰/۳۱۲**	۰/۷۹۲**	۰/۴۴۹**	۰/۵۴۵**
روحیه آینده نگری	۰/۴۱۶**	۰/۲۹۴**	۰/۴۰۶**	۰/۴۸۵*	۰/۲۷۳**
آینده پژوهشی	۰/۴۹۷**	۰/۴۸۱**	۰/۲۱۰**	۰/۴۲۳**	۰/۵۵۰**

همانطور که از داده های جدول ۲ مشخص است، سطح معناداری آزمون همبستگی بین آینده پژوهشی و متغیرهای آن با برنامه درسی و متغیرهای آن کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ است. در نتیجه رابطه بین آینده پژوهشی و متغیرهای آن با برنامه درسی و متغیرهای آن در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. با توجه به مثبت بودن مقادیر همبستگی می توان بیان کرد که این همبستگی مستقیم است و هر چه آینده پژوهشی و متغیرهای آن در سطح بالاتری باشد، برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور و متغیرهای آن نیز بالاتر خواهد بود.

فرضیه ۱: آینده پژوهی با برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور رابطه دارد.

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره به شیوه همزمان برای بررسی تاثیر آینده پژوهشی بر برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور

ضریب همبستگی	ضریب تعیین R2	ضریب تعیین تعدیل شده adj R2	خطای انحراف استاندارد تخمین
۰/۶۷۶	۰/۴۵۷	۰/۴۴۹	۰/۳۷۸

نتایج جدول فوق نشان می دهد ضریب همبستگی بین متغیرهای آینده پژوهشی با برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور ۰/۶۷۶ می باشد. هم چنین با توجه به میزان ضریب تعیین R2 مشخص می شود که متغیرهای آینده پژوهی در مجموع ۴۵/۷ درصد برنامه درسی را پیش بینی می کنند.

جدول ۴. ضرایب مسیرهای رگرسیونی و آزمون معناداری ضرایب

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد B	مقدار آماره t	سطح معناداری
	انحراف معیار	انحراف معیار			
مقدار ثابت	۰/۱۰	۰/۳۱۵	---	۰/۰۳۱	۰/۹۷۵
درک مفهومی	۰/۱۸۹	۰/۰۶۲	۰/۱۸۶	۲/۴۴۷	۰/۰۳۹
توانایی محاسبات	۰/۳۶۷	۰/۰۴۲	۰/۳۸۳	۳/۵۷۲	۰/۰۰۱
روش شناسی	۰/۵۱۰	۰/۰۳۹	۰/۵۲۲	۱۳/۲۰۷	۰/۰۰۱
روحیه آینده نگری	۰/۴۷۳	۰/۰۵۸	۰/۴۱۵	۸/۲۳۱	۰/۰۰۱

همانطور که از داده های جدول ۴ مشخص است، سطح معناداری برای تمامی متغیرهای آینده پژوهی کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ است. نتیجه می شود که بر برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور موثر هستند. با توجه به ستون ضرایب B مشخص است که؛ متغیر

«روش شناسی» با ضریب $\beta = 0/522$ از لحاظ تاثیر گذاری بر برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور در رتبه اول، متغیر «روحیه آینده نگری» با ضریب $\beta = 0/415$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه دوم، متغیر «توانایی محاسبات» با ضریب $\beta = 0/383$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه سوم و متغیر «درک مفهومی» با ضریب $\beta = 0/186$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه چهارم قرار دارند. با توجه به مثبت بودن مقادیر ضرایب B نتیجه می شود که رابطه بین متغیرهای آینده پژوهشی با برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور مستقیم است

فرضیه ۲: آینده پژوهی با سازماندهی محتوای آموزشی در برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور رابطه دارد.

جدول ۵. خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره به شیوه همزمان برای بررسی تاثیر آینده پژوهشی بر سازماندهی محتوای

آموزشی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور

ضریب همبستگی	ضریب تعیین R2	ضریب تعیین تعدیل شده adj R2	خطای انحراف استاندارد تخمین
0/772	0/596	0/591	0/949

نتایج جدول فوق نشان می دهد ضریب همبستگی بین متغیرهای آینده پژوهشی با سازماندهی محتوای آموزشی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور 0/772 می باشد. هم چنین با توجه به میزان ضریب تعیین R2 مشخص می شود که متغیرهای آینده پژوهی در مجموع 59/6 درصد سازماندهی محتوای آموزشی برنامه درسی را پیش بینی می کنند.

جدول ۶. ضرایب مسیره های رگرسیونی و آزمون معناداری ضرایب

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد B	مقدار آماره t	سطح معناداری
	B	انحراف معیار			
مقدار ثابت	-3/835	0/791	--	-4/849	0/001
درک مفهومی	0/398	0/155	0/131	2/256	0/011
توانایی محاسبات	0/419	0/106	0/179	3/937	0/001
روش شناسی	0/485	0/097	0/421	5/307	0/001
روحیه آینده نگری	0/523	0/144	0/322	5/007	0/001

همانطور که از داده های جدول ۶ مشخص است، سطح معناداری برای تمامی متغیرهای آینده پژوهی کوچکتر از مقدار 0/05 است. نتیجه می شود که بر سازماندهی محتوای آموزشی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور موثر هستند. با توجه به ستون ضرایب B مشخص است که؛ متغیر «روش شناسی» با ضریب $\beta = 0/421$ از لحاظ تاثیر گذاری بر سازماندهی محتوای آموزشی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور در رتبه اول، متغیر «روحیه آینده نگری» با ضریب $\beta = 0/322$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه دوم، متغیر «توانایی محاسبات» با ضریب $\beta = 0/179$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه سوم و متغیر «درک مفهومی» با ضریب $\beta = 0/131$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه چهارم قرار دارند. با توجه به مثبت بودن مقادیر ضرایب B نتیجه می شود که رابطه بین متغیرهای آینده پژوهشی با سازماندهی محتوای آموزشی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور مستقیم است.

فرضیه ۳: آینده پژوهی با ساختار فیزیکی در برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور رابطه دارد.

جدول ۷. خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره به شیوه همزمان برای بررسی تاثیر آینده پژوهشی بر ساختار فیزیکی

برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور

ضریب همبستگی	ضریب تعیین R2	ضریب تعیین تعدیل شده adj R2	خطای انحراف استاندارد تخمین
0/687	0/471	0/464	0/380

نتایج جدول فوق نشان می دهد ضریب همبستگی بین متغیرهای آینده پژوهشی با ساختار فیزیکی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور 0/687 می باشد. هم چنین با توجه به میزان ضریب تعیین R2 مشخص می شود که متغیرهای آینده پژوهی در مجموع 46/4 درصد ساختار فیزیکی برنامه درسی را پیش بینی می کنند.

جدول ۸. ضرایب مسیرهای رگرسیونی و آزمون معناداری ضرایب

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد B	مقدار آماره t	سطح معناداری
	B	انحراف معیار			
مقدار ثابت	۱/۲۶۴	۰/۳۱۷	---	۳/۹۹۱	۰/۰۰۱
درک مفهومی	۰/۳۵۷	۰/۰۶۲	۰/۳۳۷	۵/۷۴۳	۰/۰۰۱
توانایی محاسبات	۰/۱۶۱	۰/۰۴۳	۰/۱۹۶	۳/۷۷۱	۰/۰۰۱
روش شناسی	۰/۳۹۸	۰/۰۳۹	۰/۵۰۵	۱۰/۲۳۷	۰/۰۰۱
روحیه آینده نگری	۰/۳۹۷	۰/۰۵۸	۰/۴۱۵	۶/۸۵۹	۰/۰۰۱

همانطور که از داده‌های جدول ۸ مشخص است، سطح معناداری برای تمامی متغیرهای آینده پژوهی کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ است. نتیجه می‌شود که بر ساختار فیزیکی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور موثر هستند. با توجه به ستون ضرایب B مشخص است که؛ متغیر «روش شناسی» با ضریب $\beta = 0/505$ از لحاظ تاثیر گذاری بر ساختار فیزیکی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور در رتبه اول، متغیر «روحیه آینده نگری» با ضریب $\beta = 0/415$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه دوم، متغیر «درک مفهومی» با ضریب $\beta = 0/337$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه سوم و متغیر «توانایی محاسبات» با ضریب $\beta = 0/196$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه چهارم قرار دارند. با توجه به مثبت بودن مقادیر ضرایب B نتیجه می‌شود که رابطه بین متغیرهای آینده پژوهشی با ساختار فیزیکی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور مستقیم است.

فرضیه ۴: آینده پژوهی با ساختار سازمانی در برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور رابطه دارد.

جدول ۹. خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره به شیوه همزمان برای بررسی تاثیر آینده پژوهشی بر ساختار سازمانی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور

ضریب همبستگی	ضریب تعیین R2	ضریب تعیین تعدیل شده adj R2	خطای انحراف استاندارد تخمین
۰/۹۰۰	۰/۸۱۰	۰/۸۰۷	۰/۳۴۹

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین متغیرهای آینده پژوهشی با ساختار سازمانی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور ۰/۶۸۷ می‌باشد. هم چنین با توجه به میزان ضریب تعیین R2 مشخص می‌شود که متغیرهای آینده پژوهی در مجموع ۴۶/۴ درصد ساختار سازمانی برنامه درسی را پیش بینی می‌کنند.

جدول ۱۰. ضرایب مسیرهای رگرسیونی و آزمون معناداری ضرایب

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد B	مقدار آماره t	سطح معناداری
	B	انحراف معیار			
مقدار ثابت	۲/۲۳۴	۰/۲۹۱	---	۷/۶۸۲	۰/۰۰۱
درک مفهومی	۰/۱۸۰	۰/۰۵۷	۰/۱۱۱	۳/۱۵۸	۰/۰۰۲
توانایی محاسبات	۰/۲۷۶	۰/۰۳۹	۰/۲۱۹	۷/۰۵	۰/۰۰۱
روش شناسی	۰/۵۴۹	۰/۰۳۶	۰/۶۳۴	۱۵/۳۹۹	۰/۰۰۱
روحیه آینده نگری	۰/۴۸۳	۰/۰۵۳	۰/۴۰۲	۹/۰۹۸	۰/۰۰۱

همانطور که از داده‌های جدول فوق مشخص است، سطح معناداری برای تمامی متغیرهای آینده پژوهی کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ است. نتیجه می‌شود که بر ساختار سازمانی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور موثر هستند. با توجه به ستون ضرایب B مشخص است که؛ متغیر «روش شناسی» با ضریب $\beta = 0/634$ از لحاظ تاثیر گذاری بر ساختار سازمانی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور در رتبه اول، متغیر «روحیه آینده نگری» با ضریب $\beta = 0/402$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه دوم، متغیر «توانایی محاسبات» با ضریب $\beta = 0/219$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه سوم و متغیر «درک مفهومی» با ضریب $\beta = 0/111$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه چهارم قرار دارند. با توجه به مثبت بودن مقادیر ضرایب B نتیجه می‌شود که رابطه بین متغیرهای آینده پژوهشی با ساختار سازمانی برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور مستقیم است.

فرضیه چهارم: آینده پژوهی با ارزیابی عملکرد در برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور رابطه دارد.

جدول ۱۱. خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره به شیوه همزمان برای بررسی تاثیر آینده پژوهشی بر ارزیابی عملکرد برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور

ضریب همبستگی	ضریب تعیین R2	ضریب تعیین تعدیل شده adj R2	خطای انحراف استاندارد تخمین
۰/۷۷۸	۰/۶۰۵	۰/۵۹۹	۰/۶۷۷

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین متغیرهای آینده پژوهشی با ارزیابی عملکرد برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور ۰/۷۷۸ می‌باشد. هم چنین با توجه به میزان ضریب تعیین R2 مشخص می‌شود که متغیرهای آینده پژوهی در مجموع ۶۰/۵ درصد ارزیابی عملکرد برنامه درسی را پیش بینی می‌کنند.

جدول ۱۲. ضرایب مسیرهای رگرسیونی و آزمون معناداری ضرایب

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد B	مقدار آماره t	سطح معناداری
	B	انحراف معیار			
مقدار ثابت	۰/۹۰۵	۰/۵۶۴	---	۱۱/۶۰۶	۰/۰۰۱
درک مفهومی	۰/۲۳۹	۰/۱۱۱	۰/۲۱۰	۲/۱۶۳	۰/۰۳۱
توانایی محاسبات	۰/۴۰۲	۰/۰۷۶	۰/۴۳۸	۵/۲۹۴	۰/۰۰۱
روش شناسی	۰/۲۳۳	۰/۰۶۹	۰/۲۴۷	۲/۹۴۱	۰/۰۰۱
روحیه آینده نگری	۰/۳۷۴	۰/۱۰۳	۰/۳۳۲	۳/۶۳۶	۰/۰۰۱

همانطور که از داده‌های جدول فوق مشخص است، سطح معناداری برای تمامی متغیرهای آینده پژوهی کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ است. نتیجه می‌شود که بر ارزیابی عملکرد برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور موثر هستند. با توجه به ستون ضرایب B مشخص است که؛ متغیر «توانایی محاسبات» با ضریب $\beta = ۰/۴۳۸$ از لحاظ تاثیر گذاری بر ارزیابی عملکرد برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور در رتبه اول، متغیر «روحیه آینده نگری» با ضریب $\beta = ۰/۳۳۲$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه دوم، متغیر «روش شناسی» با ضریب $\beta = ۰/۲۴۷$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه سوم و متغیر «درک مفهومی» با ضریب $\beta = ۰/۲۱۰$ از لحاظ تاثیر گذاری در رتبه چهارم قرار دارند. با توجه به مثبت بودن مقادیر ضرایب B نتیجه می‌شود که رابطه بین متغیرهای آینده پژوهشی با ارزیابی عملکرد برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور مستقیم است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه آینده پژوهی با برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور با روش توصیفی - همبستگی انجام شد. یافته های نتایج آزمون ها در فرضیه اول تا چهارم نشان داد آینده پژوهی در مولفه های برنامه درسی با رویکرد مدرسه محور تاثیر دارد، در تبیین این یافته می توان گفت آینده پژوهی به عنوان حوزه ای میان رشته ای به دنبال دستیابی به نقطه مطلوب و ارتقای سطح زندگی افراد جامعه است و این مهم را از طریق مطالعه تغییرات دیروز و امروز جوامع، گردآوری، بررسی و تحلیل راهبردهای حرفه ای و غیرحرفه ای و نقطه نظرات مختلف انجام می دهد (واعظی و قوام، ۱۳۹۵). آینده پژوهی دانشی است که عقلانیت و تکرارپذیری بر آن حاکم است. این دانش برای مطالعه آینده بر خلاف طالع بینی و غیب گویی از ابزارهای علمی و منطقی به جای ابزارهای جادویی و شهودی استفاده می کند. هر کسی می تواند مبانی دانشی و روش شناسی علمی آینده پژوهی را فرا گیرد و به اندازه سطح دانش خود از آن استفاده نماید (مقیمی، ۱۳۹۵). آینده پژوهی در حوزه آموزش هنوز قلمرویی ناشناخته در حال تکامل و نسبتاً بدون تحقیق باقی مانده است. از این رو بررسی اصول آینده پژوهی در امر آموزش کمتر به چشم می خورد. برای آینده پژوهی در آموزش و پرورش بایستی علاوه بر توجه به مسائل و موضوعات نوظهور و شگفتی سازها، به بررسی برنامه درسی در این حوزه پرداخت. شناخت و آگاهی نسبت به شرایط آینده تعلیم و تربیت، نیاز اساسی مدیران تمامی سطوح آموزش و پرورش و برنامه ریزان و معلمان می باشد که از طریق مطالعات آینده پژوهی پاسخ داده می شود، در برنامه آموزشی و برنامه درسی یک ضرورت

قطعی است که نگرش خلاقانه به آینده پژوهی داشته باشد. برنامه درسی از جمله حوزه های کلیدی در آموزش و پرورش است که هر یک از عناصر آن چون روش های تدریس، روش های ارزشیابی، زمان و فضای آموزشی، اهداف، محتوا و فعالیت های یادگیری در صورتی که به درستی و منطقی برنامه ریزی و تدارک دیده شوند، می توانند فراگیران را برای مقابله با چالش های جهان امروز و تغییرات پیوسته در حال وقوع در جامعه آماده و تجهیز نمایند. برنامه درسی آینده نگرانه برنامه درسی است که امروز برای فردا براساس پیشبینی سیستماتیک تهیه می شود. همسو با نتایج فوق خلیفه و خلیفه (۱۳۹۷) دریافتند که آینده پژوهی رویکردی است که در برنامه ریزی درسی تعلیم و تربیت نوین لازم و ضروری می باشد و باید نگرش معلمان، مدیران و حتی دانش آموزان در دوره های تحصیلی و والدین نسبت به تحولات در آینده عوض شود و برنامه درسی و مطالب را طوری تدوین نمایند. از طرفی رضوانیان و همکاران (۱۴۰۱) نیز در پژوهش خود نشان دادند که برنامه ریزی درسی مدرسه محور خط مشی واگذاری اختیار به مدارس و مشارکت دادن در تصمیم گیری های مدرسه است و مقوله ای است که در پاسخ به چالش های ناشی از برنامه ریزی درسی متمرکز ایجاد شده است. در واقع ضرورت بنیادین برنامه ریزی ویژه در سطح مدرسه تاکید بر لزوم توجه به نیازها و اقتضائات باقی مدرسه است دستمایه قرار دادن این اقتضائات به عنوان مبنای طراحی و تدوین برنامه ریزی در سطح مدرسه و تبدیل مدارس به مدارس الگو، از اهداف برنامه ریزی درسی مدرسه محور در این زمینه می باشد. در این رابطه باید گفت مدیریت مدرسه محور به خودی خود یک هدف نیست، بلکه ابزار ارزشمندی برای دستیابی به هوشمندی ها، توانایی ها و اشتیاق های بیشتر افراد سهیم در مدرسه است. این الگو با تاکید بر تواناسازی و ارتقای سطح مهارت ها و توانمندی های تمام عوامل فعال در مدرسه، به ویژه مدیران و معلمان، آنان را برای تلاش در عرصه مشارکتی بر می انگیزد. این تلاش مستلزم تعامل مستمر تمام عناصر ذی نفع در مدرسه است. تعاملی که بدون احترام و اعتماد متقابل، نشست ها و گفتگوهای رودررو و تبادل اطلاعات درون جوش و مشتاقانه میسر نخواهد شد. از سوی دیگر بررسی اصول یا راهکارهای اساسی نظام مدیریت مدرسه محور و به بیان دیگر، عوامل اساسی موفقیت در نظام مدیریت مدرسه محور شامل عدم تمرکز، تصمیم گیری مشارکتی، تواناسازی، دانش و مهارت ها، پژوهش محوری، ارتباطات باز و اطلاعات، ارزشیابی عملکرد و پاداش و مبنای آن و همچنین مقایسه آن با اصول مدیریت با مبانی فرهنگ مؤثر انتقال دانش در سازمان، بیانگر آن است که گرایش به مدرسه محوری مستلزم به کارگیری فنون و روش های مدیریت دانش و اجرای آن مؤثر است (عبدالهی و همکاران، ۱۳۹۸). متأسفانه در مدارس کشور ما منابع مادی، امکانات در حد مطلوب نیست و از آن جا که وجود امکانات متنوع و مناسب برای اجرای برنامه ریزی درسی مدرسه محور از ضروریات می باشد پیشنهاد می گردد باید بازسازی امکانات مدارس مورد توجه قرار بگیرد. همچنین باید دست اندرکاران آموزش و پرورش آگاهی بیش تری در مورد جزئیات برنامه ریزی درسی مدرسه محور در اختیار افراد ذی نفع قرار دهند. هر چند که دبیران و مدیران، برای اجرای برنامه ریزی درسی مدرسه محور از آگاهی و دانش کافی برخوردار هستند، اما باید بستری فراهم شود تا مدیران و دبیران، سطح دانش و آگاهی خویش را بالا ببرند و آگاهی و دانش بیشتری برای اجرای برنامه ریزی درسی مدرسه محور کسب کنند.

منابع

- تابع بردبار، فریبا؛ شفیعی سروستانی، مریم؛ موسوی پور، سید روح الله. (۱۳۹۷). رابطه سبک های یادگیری و قابلیت آینده پژوهی با نقش واسطه ای خودکارآمدی پژوهشی، فصلنامه پژوهش در نظام های آموزشی، دوره ۱۲، شماره ۴۳.
- جوادی، شیما و ضعیفی، مریم. (۱۳۹۹). بررسی تاثیر برنامه ریزی درسی بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی). دومین کنفرانس بین المللی علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره، آموزش و پژوهش، تهران.
- خسروی، فاطمه؛ زین الدینی میمند، زهرا. (۱۳۹۹). جایگاه برنامه درسی مدرسه محور در برنامه های درسی هزاره سوم. همایش ملی مطالعات برنامه درسی در هزاره سوم، کرمان.

- رضوانیان، هانیه السادات؛ خسروی، فاطمه؛ زین الدینی میمند، زهرا (۱۴۰۱). بررسی نقش برنامه ریزی درسی مدرسه محور در برنامه های درسی ایران. هفتمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره، شیروان.
- سلیمانی، توران و حسن پور، توفیق (۱۳۹۵). برنامه ریزی درسی مدرسه محور. دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران.
- کریم زاده، کبری؛ خنیفر، حسین؛ یزدانی، حمیدرضا؛ رحمتی، محمدحسین (۱۳۹۸). طراحی کیفی برنامه درسی آموزش مهارت های زندگی دوره ابتدایی بر اساس نظرات خبرگان. پژوهش های آموزش و یادگیری، دوره ۱۶، شماره ۲.
- مظاهری، حسن (۱۳۹۶). آموزش و پرورش دوره متوسطه از منظر آینده پژوهی، ماهنامه رشد معلم، پیاپی ۳۰۷.
- Mathew, A; White Phd & Simon Murray, A. (2015). Evidence-Based Approaches in Positive Education: Implementing a Strategic Framework for Well-being in Schools. Positive Education, Series Editor: Ilona Boniwell, 10.
- Ngang, T.K., Nair, S., and Prachak, B. (2017). Developing instruments to measure thinking skills and problem solving skills among Malaysian primary school pupils. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 3760 – 3764.
- Williamson, B. (2018). The Future of the Curriculum: School Knowledge in the Digital Age. *Asian Journal of Research and Reports in Endocrinology journalajrre. Com.*